Lausunto eduskunnan ympäristövaliokunnalle valtioneuvoston selonteosta kansallisesta energiastrategiasta

Hallituksen energia- ja ilmastostrategia on oikeansuuntainen mutta tarpeettoman pessimistinen energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian mahdollisuuksien suhteen

Kiitämme mahdollisuudesta esittää näkemyksemme koskien valtioneuvoston selontekoa kansallisesta kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030. Selonteko on oikeansuuntainen, mutta tarpeettoman pessimistinen energiatehokkuuden ja monien uusiutuvan energiamuotojen kehityksen suhteen.

Sipilän hallitusohjelman mukaisesti strategia esittää hiilen käytön lopettamista 2020-luvulla lainsäädännöllisellä ohjauksella sekä fossiilisen öljyn kotimaisen käytön puolittamista vuoteen 2005 verrattuna. Nämä tavoitteet ovat hyviä ja niiden edistämiseksi strategia valjastaa puuenergian ja nestemäiset biopolttoaineet erittäin vahvaan rooliin. Onneksi myös sähkö- ja biokaasuautoilua sekä liikenteen palveluja luvataan edistää.

Liikenne on energiastrategian kulmakivi

Energiastrategia tunnistaa oikein, että ei-päästökauppasektori on päästötavoitteiden osalta pääosassa ja että liikenne on energia- ja ilmastoratkaisujen kokonaisuuden keskiössä. Strategia esittää Suomen tavoitteeksi 250 000 sähköautoa vuonna 2030. Tavoite on vaatimaton ottaen huomioon, että autonvalmistajien mukaan joka toisessa uudessa autossa on latausjohto vuoteen 2030 mennessä.

Sähköauton vaikutus päästötonneissa vuoteen 2020 mennessä on vähäinen, mutta sen jälkeen eksponentiaalinen. Monin verroin perinteistä polttomoottoriautoa energiatehokkaampi sähköauto vivuttaa myös puhtaan energian kokonaisvaikutusta energiajärjestelmän tehostamisessa ja toisinpäin.

Sähköisen liikenteen tukeminen juuri nyt on perusteltua, jotta ajoneuvokanta saa tarvittavan alkusysäyksen. Strategiassa arvioitu 25M€ vuotuinen investointi sähköisen liikenteen edistämiseen lähivuosina on perusteltu ja sen toimeenpanoa tulee kiirehtiä.

Energiatehokkuuden edistämiseen enemmän konkreettisia toimia

Strategian johdannossa todetaan, että ”*energiatehokkuus on keskiössä sekä fossiilisten polttoaineiden käytön ja niistä aiheutuvien kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä että uusiutuvan energian osuuden kasvattamisessa*”. Lyhyessä energiatehokkuusjaksossa esitetään joukko sinänsä hyviä asioita energiatehokkuuden edistämiseksi, mutta melko yleisellä tasolla. Strategian politiikkalinjaukset johtavat

esitettyjen laskelmien mukaan selvästi kasvavaan primäärienergian kulutukseen ja myös energian loppukulutuksen kasvuun vuoden 2015 tilanteesta. Kuitenkaan Suomen – kuten kaikkien kehittyneiden teollisuusmaiden - energian kulutus ei ole kasvanut moneen vuoteen ja mahdollisuudet energian loppukulutuksen vähentämiseen ovat hyvin suuret.

Energia-alan politiikkaskenaarioille on aina ollut tyypillistä energian kulutuksen kasvun yliarviointi eikä tämäkään selonteko näytä tekevän siihen poikkeusta. Strategian viimeistelyssä ja toimeenpanossa olisikin vielä tarpeen käydä hyvin tarkasti läpi konkreettiset mahdollisuudet energiatehokkuuden parantamiseen niin teollisuudessa, rakennuksissa kuin liikenteessäkin.

Puun lisäksi muun uusiutuvan energian edistämiseen lisää painoa

Uusiutuvan energian osalta strategia painottaa vahvasti puuenergian lisäämistä. Arvioitu lisäys vuodesta 2015 vuoteen 2030 on 28 TWh ja vuodesta 2020 vuoteen 2030 17 TWh. Lisäksi ohjelma ennakoi 7 TWh:n lisäystä nestemäisiin biopolttoaineisiin 2020-luvulla. Kaikkien muiden uusiutuvan energian muotojen osalta lisäykset erityisesti 2020-luvulla ovat vähäiset (biokaasu + 1 TWh, lämpöpumput + 1 TWh, tuulivoima + 2 TWh ja aurinko + 1 TWh). Toisin sanoen yksin nestemäisten biopolttoaineiden ennakoitu lisäys 2020-luvulla (7 TWh) on suurempi kuin biokaasun, lämpöpumppujen, tuulivoiman ja auringon yhteinen 5 TWh:n lisäys.

Tällainen pessimismi muiden uusiutuvan energiamuotojen osalta on sikäli selonteossa johdonmukaista, että niiden edistämiseen ei esitetä vahvoja ohjauskeinoja. Biokaasun ja tuulivoiman osalta uusia tukia on jonkin verran tulossa ja aurinkoenergian tukia luvataan olla vähentämättä. Kunnianhimoa tulisi kasvattaa korottamalla tavoitteita. Myös kilpailutetun tuotantotukijärjestelmän nopea käyttöönotto on tärkeää, jotta sen toiminnasta saadaan kokemuksia. Tuotantotukijärjestelmän valmistelua ei myöskään ole syytä lykätä terveysselvitysten teon ajaksi: tuulivoiman äänen ja infraäänen terveysvaikutuksia on selvitetty laajasti muissa maissa ja niistä saatu näyttö on yhdenmukaista. Mitään näyttöä esimerkiksi infraäänien biologisista vaikutuksista ihmisen hyvinvointiin ei ole löydetty. Lähienergialiitto kannattaa selvityksen teettämistä, jotta lisätietoa saadaan, mutta kilpailutusta tulee valmistella terveysselvityksen teon rinnalla.

Erityisesti lämpöpumput ja korkealaatuiset kotimaiset tulisijat on sivuutettu selonteossa lähes kokonaan, vaikka selonteossa myös todetaan että ”hajautetun uusiutuvan lämmöntuotannon lisääntymisen kannalta potentiaalisia ovat sellaiset kohteet, joissa käytetään suoraa sähkölämmitystä ja öljylämmitystä”. Kuvaavaa onkin, että selonteko edistää nestemäisten biopolttoaineiden käyttöä vanhoissa öljylämmityskohteissa, sen sijaan, että se edistäisi öljylämmityksen korvaamista erilaisilla ratkaisuilla. Kalliita nestemäisiä biopolttoaineita on tarpeellista suunnata liikenteeseen sekä työkoneisiin eikä rakennusten lämmittämiseen, millä alueella on käytössä paljon kustannustehokkaampia ja teknologianeutraaleja keinoja.

Selonteossa lämpöpumppujen oletetaan edelleen hieman yleistyvän, mutta niiden kasvava rooli erillislämmityksessä ja myös osana kaukolämpö- ja hukkalämpöratkaisuja jää selonteossa kokonaan analysoimatta.

Lähienergialiiton näkemyksen mukaan tuulivoiman, lämpöpumppujen, aurinkoenergian, biokaasun ja laadukkaiden kotimaisten tulisijojen teknis-taloudelliset mahdollisuudet on siis strategiassa aliarvioitu. Niiden nyt ennakoitu vaatimaton lisäys voi todellisuudessa olla kaksin-, jopa kolminkertainen: + 5 TWh:n lisäyksen sijasta +10 – 15 TWh.

Aikaisemmille energiastrategioille on ollut tyypillistä uusien uusiutuvien energiamuotojen kehityspotentiaalin aliarvioiminen. Siksi tämän strategian viimeistelyssä ja toimeenpanossa olisikin vielä tarpeen käydä hyvin tarkasti läpi näiden energiamuotojen teknologinen kehitys, kustannustehokkuuden paraneminen, ottaen huomioon alojen nopea kehitys myös kansainvälisesti. Samalla voidaan pohtia millaisia uusia kustannustehokkaita politiikkaratkaisuja ja hallinnollisten esteiden purkuja on tehtävissä.

Sähkön tuotanto kokonaan päästöttömillä tuotantomuodoilla tulisi ensisijaistaa verrattuna laskennallisesti päästöttömiin tuotantomuotoihin, samoin liikenteen käyttövoimien osalta liikenteessä päästöttömät vaihtoehdot tulisi ensisijaistaa laskennallisesti vähäpäästöisiin verrattuna (lähipäästönäkökulma).

Pientuotannon edistäminen ja loppukäyttäjien roolin vahvistaminen

Selonteossa on monia kirjauksia siitä, että kuluttajaa lähellä olevia ratkaisuja halutaan edistää. Tässä yhteydessä korostetaan lähinnä informaatio-ohjausta loppukäyttäjien kiinnostuksen lisäämiseksi. Informaatio-ohjauksen lisäksi tarvitaan myös ratkaisuja, jotka selvästi mahdollistavat ja motivoivat loppukäyttäjiä toimimaan aktiivisina pientuottajina ja kysynnän joustajina. Esimerkiksi selonteossa mainitaan, että ”selvitetään mahdollisuus keskitetyn tiedonvaihtojärjestelmän myötä hyödyntää pientuotantoa samalla kiinteistöllä sijaitsevissa huoneistoissa nykyistä joustavammin”. Tällainen ratkaisu on hyvinkin nopeasti kehitettävissä ja se lisäisi heti asunto-osakeyhtiöiden mahdollisuuksia. Kysynnän jouston alueella on myös tehtävä konkreettisia ratkaisuja, jotka helpottavat kuluttajan osallistumista.

Teknologian kehitystyö ja kansainväliset markkinat

Suomelle on ollut tyypillistä pyrkiä teknologisen kehitystyön kärkisijoille. Siksi onkin myönteistä, että Suomi liittyi lokakuussa 2016 jo Pariisin ilmastokokouksen yhteydessä julkistettuun Mission Innovation –hankkeeseen, jossa 20 johtavaa energiakäyttäjä- ja energiateknologian edelläkävijämaata sitoutui kaksinkertaistamaan puhtaan energian T&K-panoksensa viidessä vuodessa. Tämä sitoumus koskee myös Suomea. Hallitus myös linjaa, että esimerkiksi kärkihanketukia tullaan jatkamaan.

Teknologioita on kuitenkin hyvin vaikea kehittää ilman pilottikohteita ja kotimarkkinoita. Siksi onkin hyvä, että selonteossa todetaan että ”uusiutuvan energian edistämistoimissa tulee huomioida myös referenssien ja kotimarkkinoiden luomien globaalisti kasvavilla uusiutuvaan energiaan, resurssitehokkuuteen ja joustavaan energiajärjestelmään perustuville ratkaisuille” ja että ”kansalliset markkinat on perusteltua säilyttää kiinnostavina muun muassa tuulivoima- ja aurinkosähköhankkeiden kehittämiselle, joihin liittyvät investoinnit ovat maailmalla vahvassa kasvussa”. On myös sinänsä myönteistä että selontekoon on liitetty Tekesiltä tilattu jakso energiateknologioiden kehitysnäkymistä ja mahdollisuuksista.

Selonteon viimeistelyssä ja toimeenpanossa tähän energia- ja teollisuuspolitiikan kytkentään voitaisiin panostaa vielä merkittävästi lisää. Suomi voi hyötyä kansainvälisestä energiamurroksesta kehittämällä teknologiavientiä ja panostamalla kansainväliseen liiketoimintaan nykyistä enemmän. Jo nyt on nähtävissä, että esimerkiksi aurinkoenergiaratkaisuissa suomalaisten yritysten mahdollisuudet ulkomailla ovat moninkertaiset kotimarkkinoihin nähden. Kaikkien uusiutuvan energian teknologioiden kansainvälistymiseen on siis jatkossakin panostettava vahvasti.

Suomen Lähienergialiitto, sen jäsenliitot ja jäsenyritykset ovat valmiita jatkamaan energia- ja ilmastostrategian kehittämistä ja ripeää toimeenpanoa.

Elias Pöyry, 0500 426 125
Hallituksen jäsen
Suomen Lähienergialiitto

Lisätiedot

Puheenjohtaja **Raimo Lovio**, raimo.lovio@lahienergia.org, puh. 040 353 8242
Varapuheenjohtaja **Jussi Hirvonen**, jussi.hirvonen@sulpu.fi, puh. 050 500 2751
Järjestöpäällikkö **Tapio Tuomi**, tapio@lahienergia.org, puh. 040 568 7351

Lähteet

Suomen Lähienergialiitto ry, 2016. Lähienergia - rakennamme puhtaan energian Suomea, Lähienergialiiton tausta-aineisto ajankohtaiseen energia- ja ilmastopoliittiseen keskusteluun

Valtioneuvosto, 2016. Kansallinen energia- ja ilmastostrategia vuoteen 2030